

Nicky Winton

Není-li to nemožné...

Život sira Nicholase Wintona

Barbara Wintonová

Argo

Není-li to nemožné...

Život sira Nicholase Wintona

Barbara Wintonová

ARGO

© Argo, 2014
© Barbara Winton, 2014
Translation © Tomáš Vrba, 2014

ISBN 978-80-257-1319-8 (váz.)
ISBN 978-80-257-1362-4 (e-kniha)

Věnuji – samozřejmě – svému otci,
dále své matce, která o nás s láskou a obětavě pečovala,
a konečně všem, kdo se bez pomyšlení na odměnu
nebo uznání bez výhrad věnují pomoci lidem v nouzi.

Poznámka autorky

Kurzivou vysazené citace jsou doslovně převzaty z deníků,
poznámek a dopisů Nicholase Wintona.

Autorčina předmluva k českému vydání

Velice mě těší, že životopis mého otce bude zanedlouho dostupný českým čtenářům. Od okamžiku, kdy roku 1988 vešel příběh záchrany československých dětí v obecnou známost, byl můj otec do Československa a později do České republiky často zván. Setkával se s řadou lidí, které zajímalo, co tehdy v roce 1939 dělal, zejména se jej vyptávaly ony zachráněné děti, nyní už dospělé, jež se vrátily a žily tam. Nejdříve jej doprovázela moje matka, později můj bratr nebo já, a každý, s kým se seznámil, jej vždy vítal s otevřenou náručí. Jeho úcta a láska k českému národu se každou návštěvou prohlubovaly. Dnes jsem se ho zeptala, jestli nechce k tomuto vydání něco povědět, a on mi řekl: „Jsem rád, že moje dcera miluje Českou republiku stejně tak jako já.“

Barbara Wintonová,
Herefordshire, 21. září 2014

Předmluva Nicholase Wintona

Četbou této knihy jsem zjistil mnohé, co jsem o své vlastní rodině nevěděl, a znovu jsem si vybavil dávno zapomenuté příhody. Sám jsem si nad určitými událostmi ve své minulosti kladl otázky a zde jsem na ně našel odpovědi. Je zvláštní si uvědomit, že Barbara toho teď o mém životě ví víc než já.

Skutečnost, že můj životopis napsala má dcera, může znamenat, že není nezaujatý, avšak abyste si to ověřili, budete si ho muset přečíst!

A handwritten signature in black ink that reads "Nicholas Winton". The signature is written in a cursive style with a long horizontal stroke at the end.

Nicholas Winton
Maidenhead, říjen 2013

Příběh, který vyžaduje činy

Stephen D. Smith

*výkonný ředitel Shoa Foundation při
University of Southern California,
vedoucí katedry UNESCO pro studium
genocidy tamtéž*

V dějinách jsou lidé, kteří prostě vyčnívají. Jedním z nich je sir Nicholas Winton. Na to, že ze sebe člověk vydá to nejlepší, možná působí vhodné místo, čas a okolnosti, rozhodně to však vyžaduje charakter i schopnost vést, přijímat rozhodnutí a jednat podle nich. S Nicholasem jsem se seznámil téměř před dvaceti lety. V té době jsem se právě začínal zabývat hlubším studiem holokaustu. Zapůsobil na mne hlubokým dojmem – mírnost jeho jednání, jeho smysl pro pragmatičnost a umění podstoupit a vnímat celek. Usoudil jsem, že takový byl vždy. Znovu jsem se s ním setkal až poměrně nedávno u příležitosti interview USC Shoa Foundation. Zeptal jsem se ho, jaké si vzal ze života poučení. „Chceme-li, aby byl svět lepší, musíme si všichni osvojit běžnou morálku a umění kompromisu.“

Mám velkou radost, že Barbara Wintonová se ujala významného úkolu zdokumentovat Nickyho život, už proto, že on sám je příliš skromný a nepřipouští si závažnost a dosah toho, čeho dosáhl. Zcela jednoznačně dává najevo, že zaznamenávat minulost jen kvůli dějinám není k ničemu. Nicky je muž činu a stále, a velice, muž přítomnosti. Tato kniha však je nezbytná a důležitá proto, že ostatním nabízí příklad k následování. Povzbudivě připomíná dobro, jež je přítomno nejen v Nickym, ale v nás všech. Příběh jeho ušlechtilého díla je skutečným dokladem toho, že i zdánlivě obyčejné skutky, jež může vykonat kdokoli z nás, mohou pozvolna přejít v hrdinství. Ukázkou téhož je i přání, které Nicky nad svým životopisem vyslovil: aby se nezabýval jen podrobnostmi jeho činů, ale spíše nabídl inspiraci pro podobné jednání a ujištění, že pokud opravdu chceme,

jsme všichni schopni výrazně ovlivnit běh událostí. Barbara Wintonová nám líčením spletitých souvislostí jeho života vyvrací, že by se Nicky prostě jednoho krásného dne probudil a rozhodl se, že navždy změní šest tisíc životů. Dal si naopak závazek pomáhat k přežití vždy jednomu dítěti, jednomu po druhém, a nakonec svým dílem přispěl k záchraně části všech československých dětí před masovou vraždou.

Máme v USC Shoa Foundation – v jejím Ústavu pro dějiny a vzdělávání v obrazech – na 52 000 audiovizuálních záznamů životních příběhů přeživších i jejich zachránců. Využíváme jejich svědectví ve školních třídách a v muzeích po celém světě a doufáme, že výchova příští generace pomůže zabránit další genocidě. Je pro mne jako pro výkonného ředitele čest, že můžeme pracovat po boku lidí, jako je Nicky. Mnohá svědectví z našeho archivu dokládají jeho včasné záchranné akce a některá z nich se objevují v dokumentárním filmu *Ti, kdo přežili holokaust* (Survivors of the Holocaust), který vznikl v našem ústavu a získal cenu Emmy. Všechny zaznamenané příběhy uchováváme – a vlastně podobně řada z nich byla uchována ve Wintonově sešitě. Tento sešit, či spíše pamětní kniha, který vlastně vedl k objevu „Nickyho dětí“, se stal katalyzátorem, jemuž vděčíme za tento životopis. Ten sám pak je důkazem, jak důležité je udržovat vzpomínky v živé paměti.

Nicky nemá rád, když ho považují za hrdinu, avšak svými činy a tím, že dnes žijí tisíce potomků dětí, jež zachránil, je hrdinou nejvyššího stupně. Odvaha se neprojeví jen v žáru bitvy, ale i vysokou mravní úrovní v dobách, kdy nenávist a násilí ohrožují životy nevinných. Příběh vyprávěný na stránkách této knihy nevybízí k pozorování, ale vyžaduje činy. Člověk, který zosnoval a řídil celý systém mezinárodní přepravy dětí, změnil bezpočet lidských životů a účinek jeho akce bude – podoben šířícím se kruhům na vodní hladině – patrný ještě v daleké budoucnosti. Dává nám to naději nezbytnou pro pokračování zápasu o dobro a opravdové ujištění, že kdokoli z nás – bez ohledu na svou minulost či přítomnost – může výrazně ovlivnit běh událostí.

Díky tomuto úžasnému příběhu cítím, že znám Nickyho ještě lépe. Díky jeho vzoru se pro svou práci na prevenci násilných konfliktů mohu vyzbrojit jeho celoživotní zkušeností, že konflikt vždy lze řešit pomocí „běžné morálky a umění kompromisu“.

únor 2014

Úvod

Ve světě dnes žije asi 6000 lidí, kteří za svůj život vděčí Nicholasi Wintonovi. Jsou to potomci skupiny dětí, které v roce 1939 jako běžence zachránil před nacistickou hrozbou. Někteří o jeho existenci a o úloze, kterou v jejich příběhu sehrál, vědí, mnoho dalších však ne. V jeho životě to byla krátká epizoda, pro ty, jejichž životy zachránil, to však byl rozhodující okamžik. Pro něj se onen zásah stal vzápětí minulostí a vystřídal je jiná dobrodružství. Ta událost se v jeho životě znovu vynořila až mnohem později a od té chvíle za ním z celého světa mířili návštěvníci toužící se seznámit s jeho příběhem.

Můj otec žil dlouhý a mnohotvárný život. V roce 1939 se na osm měsíců života ocitl v závodu s časem o záchranu dětí ohrožených nacisty, kteří mezitím okupovali část Československa. Tato krátká epizoda je pro něj v očích mnoha lidí určující, v jeho pohledu však nikoli.

Jediným důvodem, proč celá historie o padesát let později přitáhla pozornost veřejnosti, byla prozíravost otcova kolegy, který se rovněž jako dobrovolník tehdy onoho podniku zúčastnil. Po skončení záchranné operace shromáždil většinu dokumentů vztahujících se k jejich misi, nalepil je do velkého sešitu a ten mému otci věnoval na památku. A tento sešit způsobil, že rokem 1988, kdy se poprvé dostal do středu zájmu médií, byl Nicholas Winton katapultován do veřejného prostoru.

Od té doby vyšlo o té události množství novinových článků. Vypráví se v nich, jak můj otec v zimě 1938 odřekl lyžařský zájezd a vyhověl výzvě přítele, aby se přiletěl podívat do Prahy, co se tu po nacistickém záboru Sudet v říjnu téhož roku děje. Když se na vlastní oči přesvědčil o tíživé situaci českých uprchlíků ze Sudet, začal hledat způsob, jak ohrožené děti evakuovat do Velké Británie, a v průběhu následujících osmi měsíců se mu jich 669 podařilo zachránit před internací a vraždou v koncentračním táboře, což byl osud většiny zbývajících příslušníků jejich rodin.

Noviny mu daly přezdívku „britský Schindler“, psaly o něm jako o hrdinovi a ptaly se, proč byl tak jasnozřivý a jak to, že měl mravní potřebu pustit se do pokusu o záchranu, když ostatní nepodnikli nic. Ptaly se, proč svůj příběh držel padesát let v tajnosti, a spekulovaly o tom, že mu skromnost bránila o věci hovořit i s vlastní ženou a rodinou. Po šedesáti až sedmdesáti letech mu jeho čin přinesl různé medaile a pocty.

Líčí ho jako smělého altruistu, který jednal, když jiní nejednali, a sám se vystavil nebezpečí, aby bez cizí pomoci zachránil celou generaci českých židovských dětí. Není to pravda – tedy je, avšak ne úplná. Tenhle mýtus vznikl po roce 1988 a pro mnoho lidí se stal pravdou a klíčovou událostí otcova života.

Otec s většinou podobných popisů nesouhlasí a nesouhlasí s nimi ani jeho rodina a přátelé. Shodnou se pravděpodobně na tom, že činy, kvůli nimž vešel ve známost a začal být oceňován, mu prostě byly vlastní a v jeho dalším životě se – možná v méně dramatické podobě – opakovaly, a že k tomu, aby byl ve chvílích, kdy potřeboval co nejúčinněji zasáhnout, tím správným mužem na správném místě, mu vždy pomáhal jeho charakter a jeho názory.

Můj pokus pořídit úplný soupis jeho života má několik důvodů. Především abych pochopila motivy jeho jednání v roce 1939 a jak byl schopen dostat 669 československých dětí do bezpečí do Velké Británie, musela jsem prozkoumat jeho předchozí život. Za druhé jsem chtěla oddělit skutečného člověka od mýtu jednorozměrné „hrdinské“ postavy a poukázat na místa, kde se v příběhu záchranné

operace pravda od mýtu liší. Doufám tedy, že pečlivým prozkoumáním otcova charakteru ve všech fázích jeho života se mi podaří těm, kdo mají pocit, že k vykonání velkých činů je třeba nějaké úžasné nebo „mimořádné“ osobnosti, dokázat, že účinně zasáhnout může opravdu každý, kdo je přesvědčen, že se někomu děje nespravedlnost nebo že je někdo v úzkých.

Když otec nakonec souhlasil, abych jeho životopis napsala, přál si, aby nepřispíval k uctívání hrdinství ani nevyzýval k neustálým návratům do dějin, ale aby – když už něco – pomohl lidem pochopit, že i oni se v tomto světě mohou chovat mravně a pozitivně ovlivnit životy bližních, když budou v tom či onom směru pevně přesvědčeni, že zasáhnout mají, ať už v mezinárodních konfliktech, nebo blíže domovu ve vlastním společenství.

Nestojí o to, aby si lidé při četbě knihy říkali: „To je ale hrdina, já bych nic takového nesvedl. Je to strašně složité a vůbec, hrdiny jsme potřebovali jen tehdy dávno, když jsme byli ve válce. Teď mě nechte žít můj život.“ Pokud by ale čtení někoho přimělo, aby si pomyslel: „Náš svět teď není v pořádku. Já to ale v mezích svých možností mohu změnit a také to udělám“, byl by můj otec šťastný.

Začínám s jeho životopisem v bodě, kdy byl jeho příběh v roce 1988 zveřejněn. Mým rodičům Nicholasovi (všichni mu říkají Nicky) a Grete bylo tehdy 78 a 68 let, žili ve šťastném manželství a bydleli ve slunném, prostorném domě, který si postavili v padesátých letech. Oba byli v důchodu, měli ale spoustu zájmů a byli pořád v jednom kole. Mému bratrovi Nicholasovi (řečenému Nick) bylo 36 let, žil v Londýně a vedl prosperující grafické studio s tiskárnou. Barbaře – to jsem já – bylo 34 let a žila jsem se svým nastávajícím manželem Stephenem v Herefordshiru, kde jsme právě dokončili přestavbu staré hrázděné usedlosti a zvykali jsme si na život na venkově.

Rodiče nás v únoru 1988 krátce poté, co se dozvěděli, že se konečně stanou prarodiči, navštívili a chtěli nám pomoci s úklidem domu. Během návštěvy mému otci zatelefonoval někdo z BBC, nějak ho u nás vypátrali. Co pak následovalo, změnilo otcův život z obyčejného osobního příběhu v příběh neobyčejný a veřejný.

Takový je život!

1988

Po 27. únoru 1988 už bylo pro mého otce všechno jinak. Rozmýšlel se, jak nejlépe naložit se svým starým sešitem s dokumenty o převozu více než 600 československých dětí do Británie v roce 1939, a to ho přivedlo do studia BBC, odkud se v neděli večer vysílal populární pořad *Takový je život!*. Toho večera se měl věnovat příběhu těch dětí a produkce Nickyho požádala, aby přišel zkontrolovat správnost údajů ve scénáři a pak vysílání sledoval z obecenstva ve studiu. Rodiče dostali jen velmi málo času na přípravu a Grete usoudila, že pořad bude spíše nudný, a rozhodla se zůstat doma. Může se vždycky podívat na televizi a uvidí všechno stejně přehledně jako on z hledišť. Skutečně neměli ponětí, co se chystá.

Britští diváci si možná na *Takový je život!* pamatují. Program se vysílal živě, moderovala jej Esther Rantzenová a věnovala se různým spotřebitelským tématům a byl prokládán vtipnými mezigramy, což pravidelně přitáhlo k obrazovkám více než osmnáct milionů diváků. Rantzenové se prostřednictvím Elizabeth Maxwellové, historičky pátrající po minulosti svého muže, původem českého Žida, a chystající na léto konferenci o holokaustu, dostal do rukou otcův pamětní sešit. Dr. Maxwellové sešit ukázal otec, který se už nějakou dobu pokoušel najít někoho, koho by ty historické podrobnosti mohly zajímat. Kolekcí původních dokumentů a dopisů nalepených v sešitě byla nadšena, zejména ji zaujal závěrečný seznam jmen všech zachráněných dětí se jmény a adresami britských rodin, jež v roce 1939 souhlasily, že si děti vezmou do opatrování.